

Hvorfor ulighed er et argument for klimahandling

Workshop 3:

Ulighed og folkelig opbakning til klimahandling

Jens Friis Lund

22. Oktober 2025

PROGRAM

14.05-14.15: Velkomst og introduktion

14.15-15.00: Oplæg

----- **15 min pause** -----

15.30-16.00: Diskussion i grupper

16.00-16.30: Fælles opsamling

16.30-17.00: Afrunding og sandwich

Introduktion ved bordene

Tre sætninger om dig selv og hvorfor du er her

Snæver og dominerende forståelse af ulighed

Hvis klimahandling går hurtigt, så øger den uligheden i samfundet og går ud over de svage.

Bred forståelse af ulighed og klimahandling

Kapitel 1:

Global ulighed betyder at Danmark som et rigt land med stor historisk ansvar bør handle hurtigere end lande i det globale syd.

Kapitel 2:

Hurtigere klimahandling herhjemme behøver ikke at føre til mere økonomisk ulighed blandt danskere.

Kapitel 3:

Klimapolitik som tager hensyn til ulighed og bygger på inddragelse kan øge den allerede høje folkelige opbakning til accelereret klimahandling.

Frygten for de gule veste

Politik

Klimaminister: 'Vi skal have en klimapolitik, som 80 procent af danskerne kan se sig i'

Det vil være umuligt at føre klimapolitik, hvis så stor en procentdel af danskerne skal være enige, siger professor.

16. maj 2023 kl. 06:00

Analyse af Daniel Bue Lauritzen Med lastbiloprøret skete præcis det, statsministeren lagde klimapolitikken efter at undgå

Statsministeren førte fra starten klimapolitik baseret på frygt for gule veste. Da vognmænd mandag sendte deres lastbiler på gaderne for at bremse trafikken, fik hun at se, at frygten var velbegrunderet.

Der var et yndigt land...

Politik

'Nej til jernmarker, ja til kornmarker': Støjberg tordner mod regeringens solcelleplaner

Danmarksdemokraterne vil have regeringen til at droppe de statslige energiparker.

Nabo-modstand kan bremse energiparker

Medejerskab og medindflydelse kan være en vej til at få opbakning til vindmøller og solceller på land, påpeger eksperter.

Klimamonitor

FORSYNING ENERGI KLIMATILPASNING LØSNINGER CCS&U POLITIK DEBAT NAVNE

POLITIK | ABONNEMENT

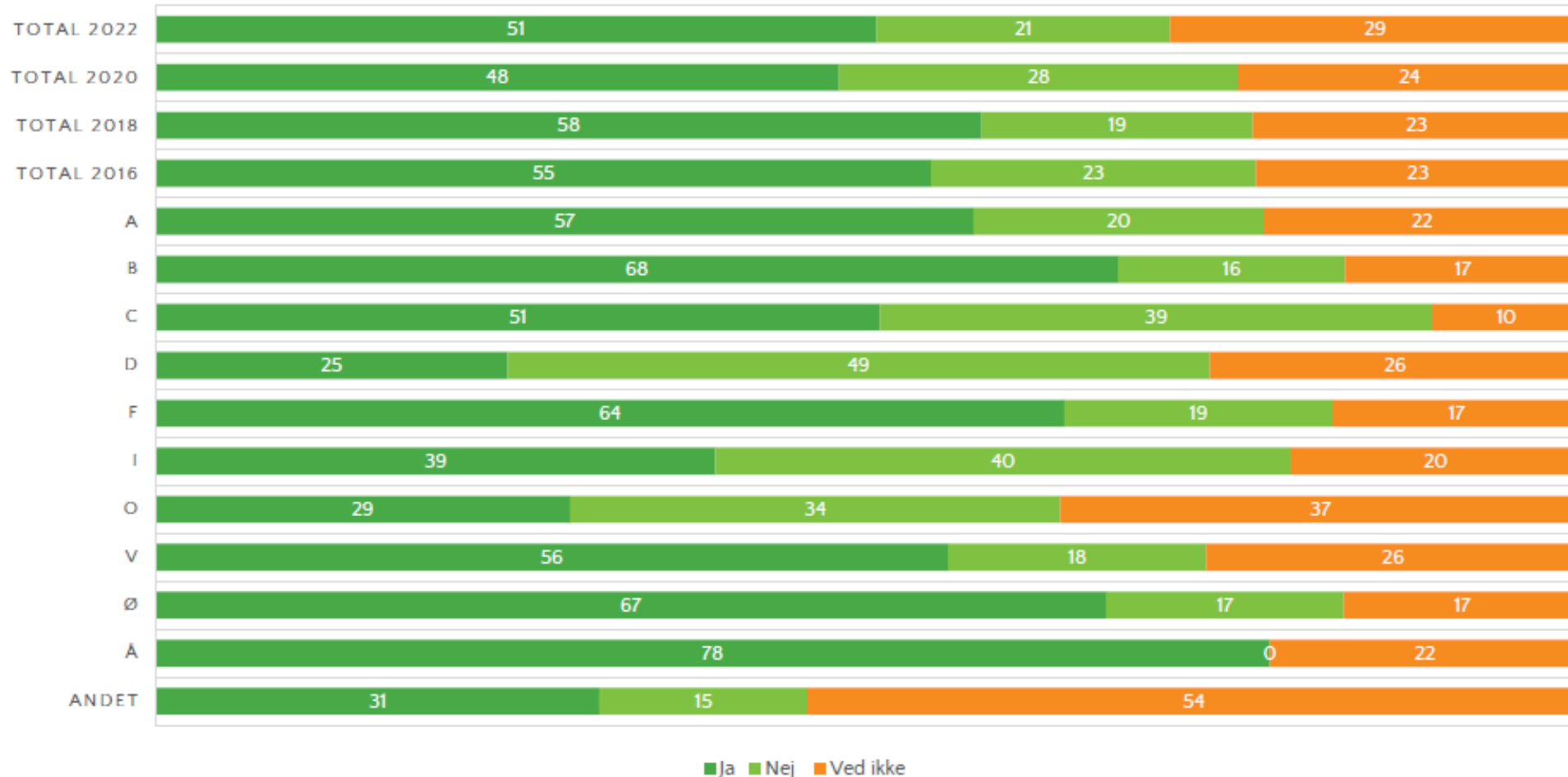
»Panik« og »populisme« frem mod valget: Nervøse byråd i kommunerne bremser VE-projekter

Under valgkampen bliver VE-projekter sat på pause eller droppet på striben. Lokalpolitikere frygter borgermodstanden mod solceller og vindmøller, som kan blive afgørende ved det snarlige kommunalvalg.

Massiv opbakning til styrket klimahandling

2.2 Bør partierne gøre mere for at bremse klimaforandringerne?

Spørgsmål: Mener du, at det parti, du stemte på ved det seneste folketingsvalg, bør gøre mere for at bremse klimaforandringerne? Svar angivet i procent.

Madsen, Mikael
Bellers, and Regitze
Skou Fertin. 2022.
Klimabarometeret
2022. Concito

Massiv opbakning til styrket klimahandling

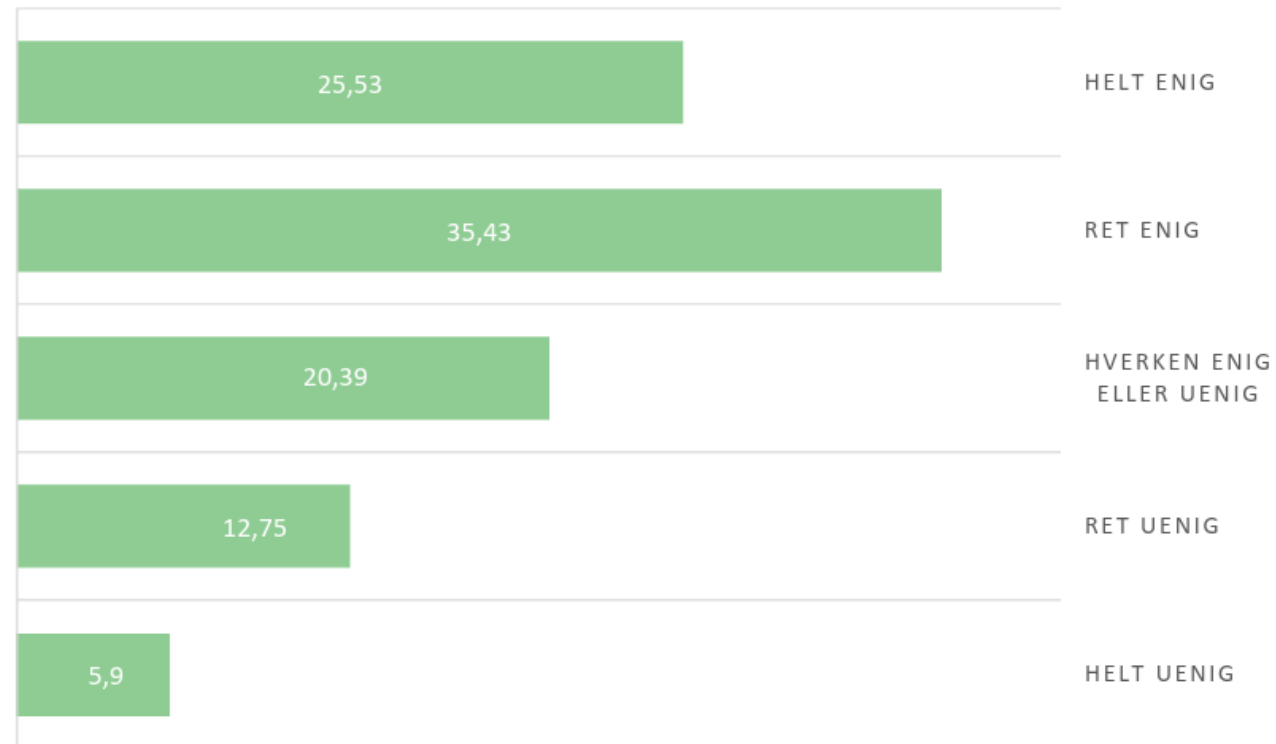

**Clim
Act**

Building
democratic capacity
for ambitious
climate action

Hvor enig er du i følgende udsagn:

“Danmark bør begrænse udledningen af drivhusgasser så hurtigt som muligt, uanset hvornår andre lande gør det”

Lind, Andrea
Veggerby, and
Thomas Morten.
2024. *Danskernes
Klimaholdninger*.
ClimAct Data Brief.
Københavns
Universitet og
Aarhus Universitet

Massiv opbakning til styrket klimahandling også uden for Danmarks grænser

- 67% af befolkningen i EU's 27 medlemslande mener, at deres nationale regering gør for lidt for at tackle klimaforandringerne
- 4 ud af 5 verdensborgere ønsker at deres nationale regering skal gøre mere for at bremse klimaforandringerne

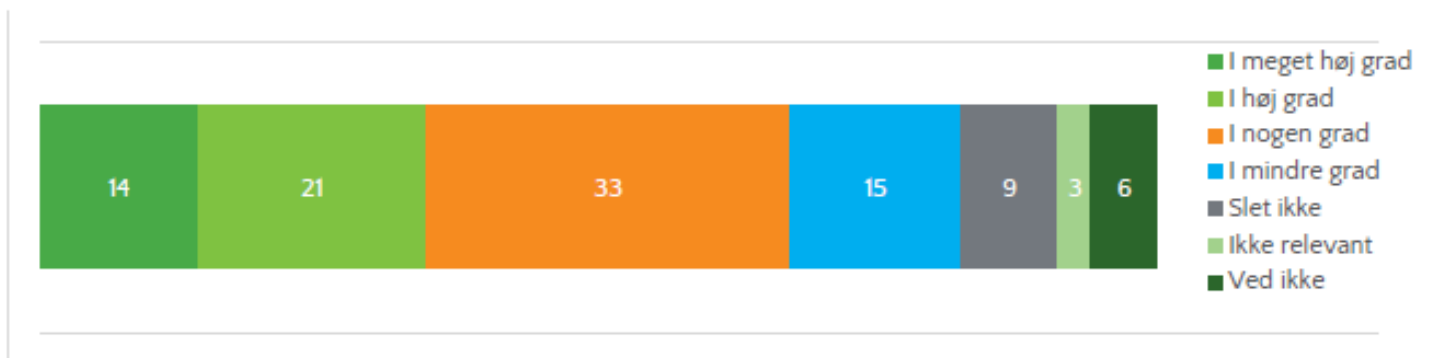
Andre, Peter, Teodora Boneva, Felix Chopra, and Armin Falk. 2024. "Globally Representative Evidence on the Actual and Perceived Support for Climate Action." *Nature Climate Change* 14 (3): 253–59.

European Commission. 2023. Climate Change. Special Eurobarometer 538. European Union.

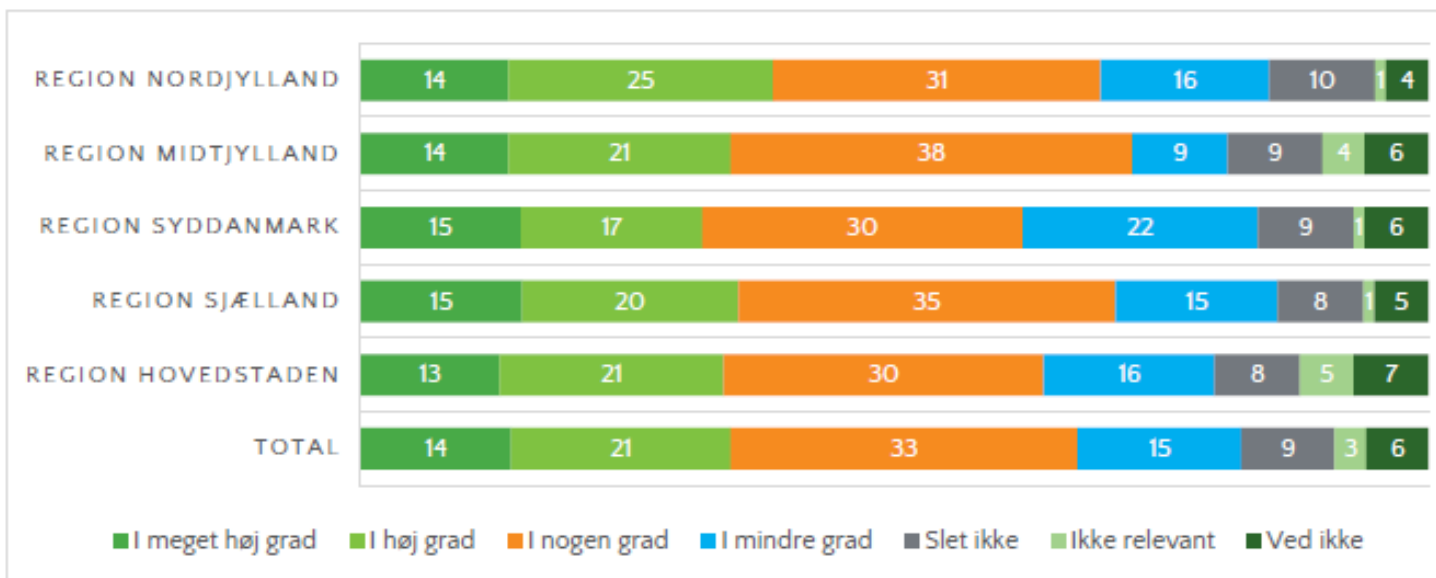
Men hvad med specifikke energiprojekter?

2.15 Hvor villig er du til at acceptere følgende anlæg nær din bopæl: Vindmøller på land?

Spørgsmål: I hvilken grad er du villig til at acceptere følgende anlæg nær din bopæl: Vindmøller på land? Svar angivet i procent.

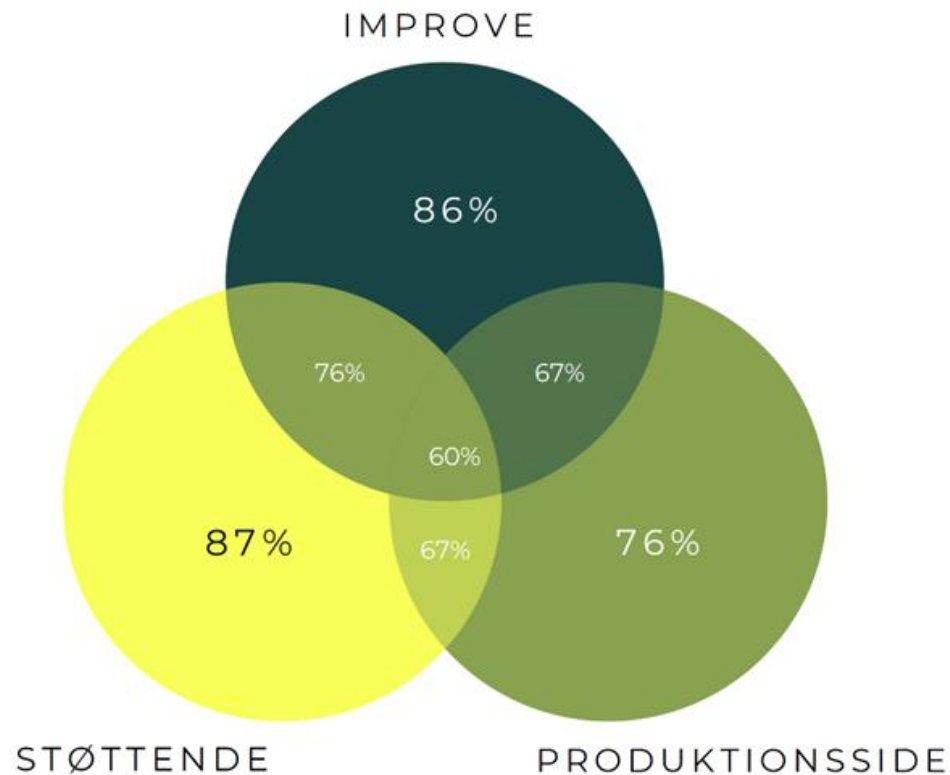
Madsen, Mikael
Bellers, and Regitze
Skou Fertin. 2022.
Klimabarometeret
2022. Concito

Hvilke forskelle i opbakning ser vi?

- Generelt mønster: lavere opbakning blandt lavindkomstgrupper, blandt folk med kortere uddannelser, blandt folk udenfor de større byer og blandt folk som står udenfor arbejdsmarkedet
- Men også modstand mod regulering af luksusforbrug blandt grupper med høje livstilsudledninger

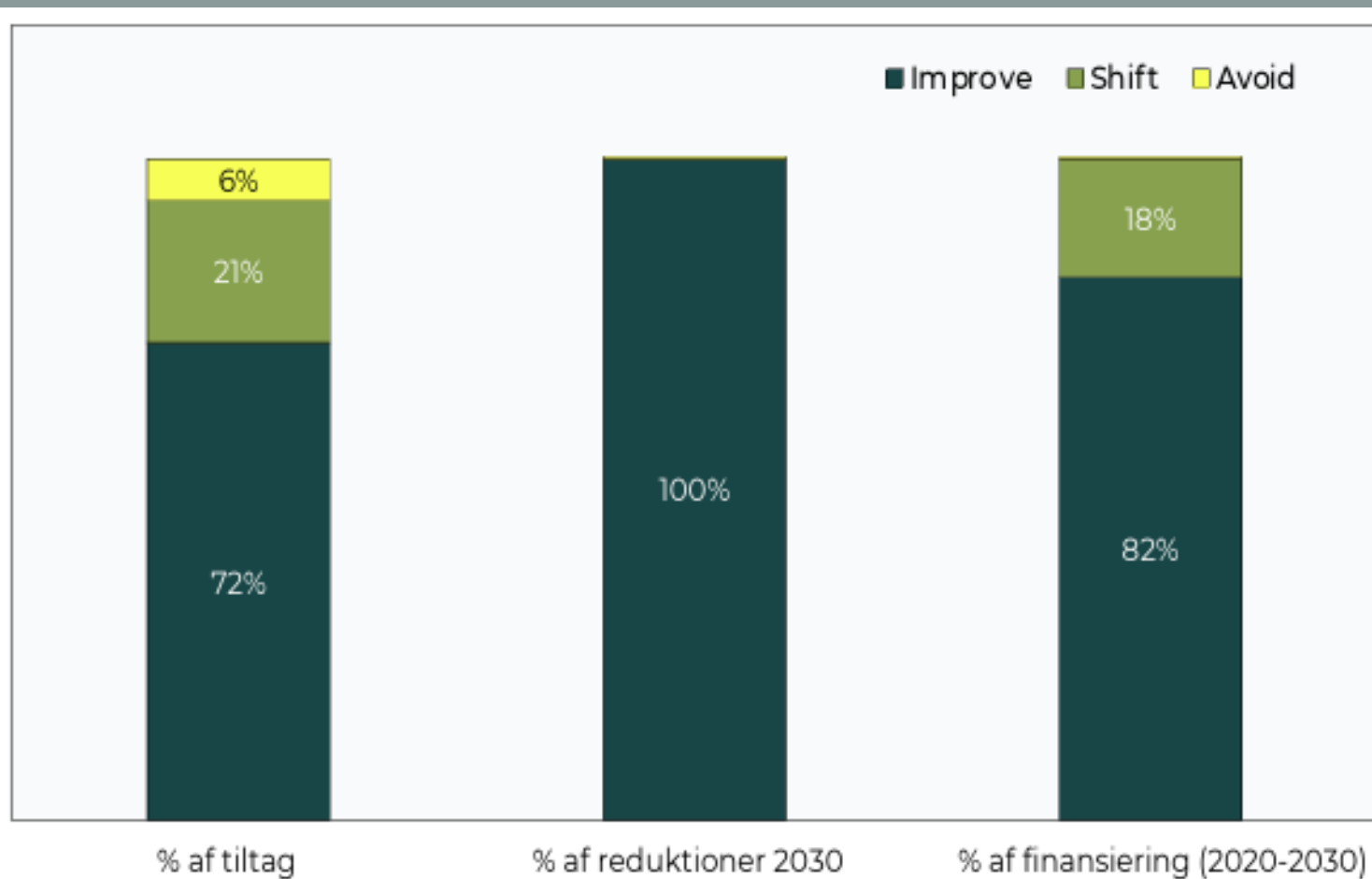
Dette billede giver mening givet den førte klimapolitik

Figur 3 | Overblik over reduktionstiltag kategoriseret som improve, støttende og produktionside.

Dette billede giver mening givet den førte klimapolitik - fordeling af de 26% tiltag på forbrugssiden

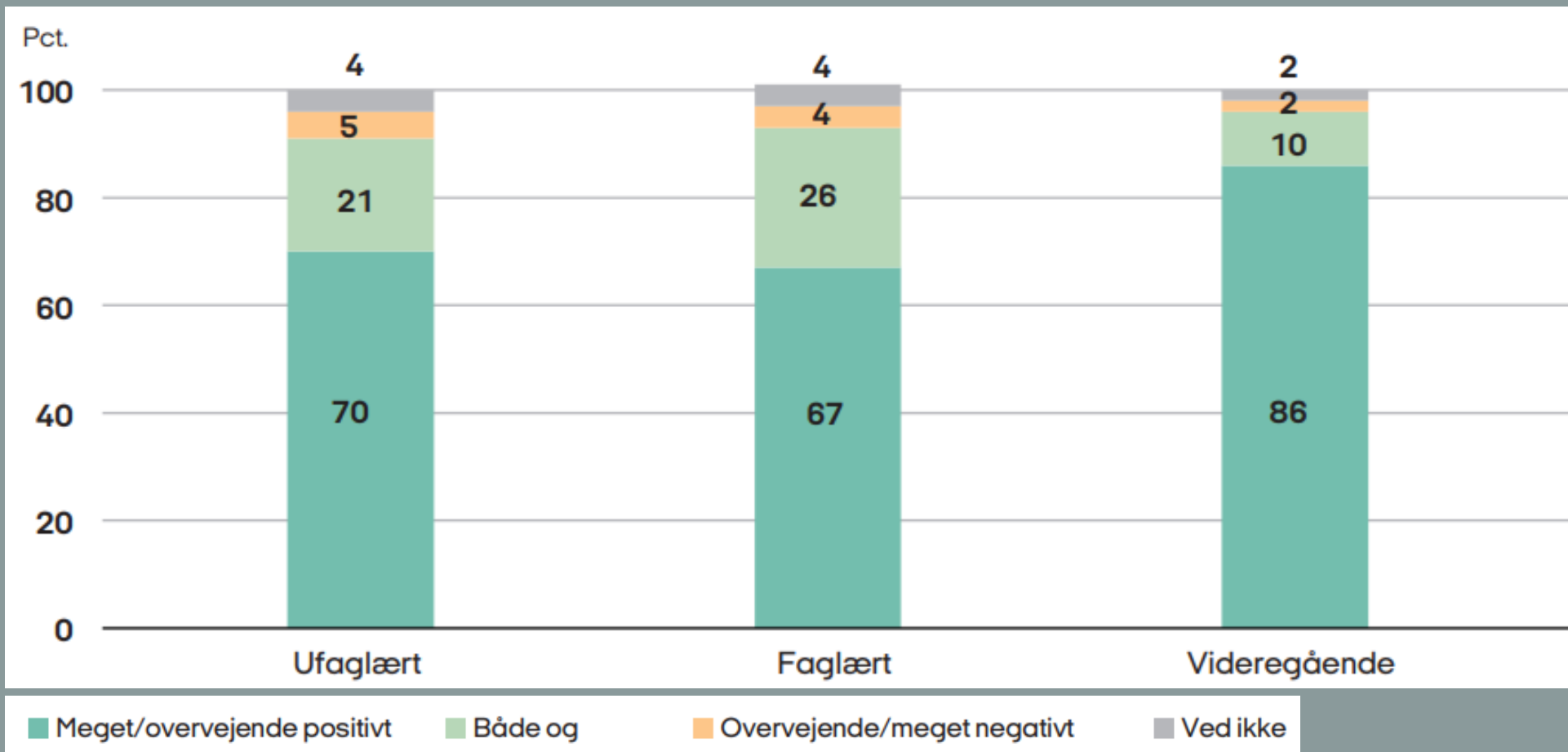

Figur 4: Fordeling af forbrugsside-tiltag, -finansiering og -reduktioner efter avoid, shift, improve-rammearbejdet.

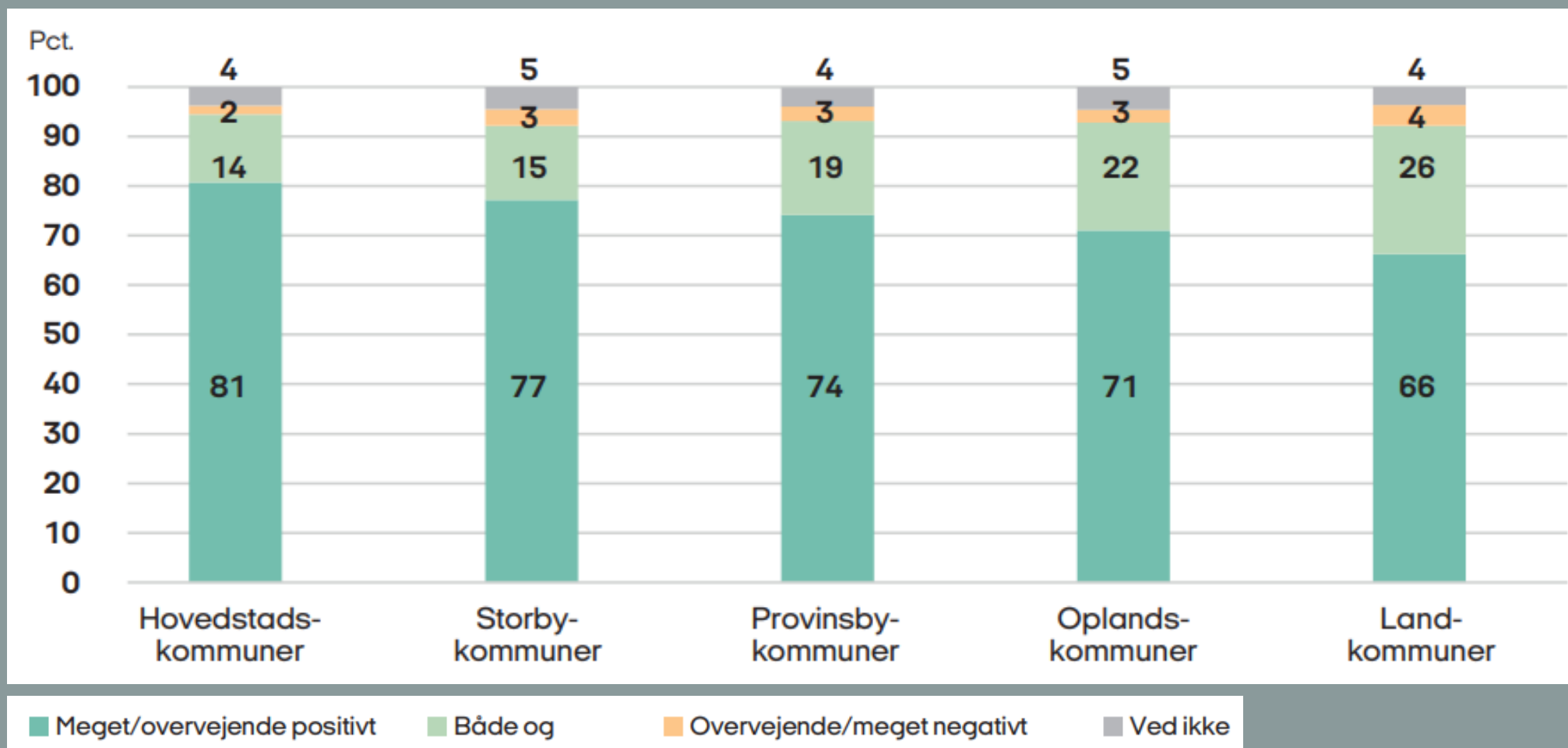

Er du overvejende positivt eller negativt indstillet over for den grønne omstilling?

Fagbevægelsens
Hovedorganisation. En
retfærdig grøn
omstilling. Faktaark.
2022.

Er du overvejende positivt eller negativt indstillet over for den grønne omstilling?

Fagbevægelsens Hovedorganisation. En retfærdig grøn omstilling. Faktaark. 2022.

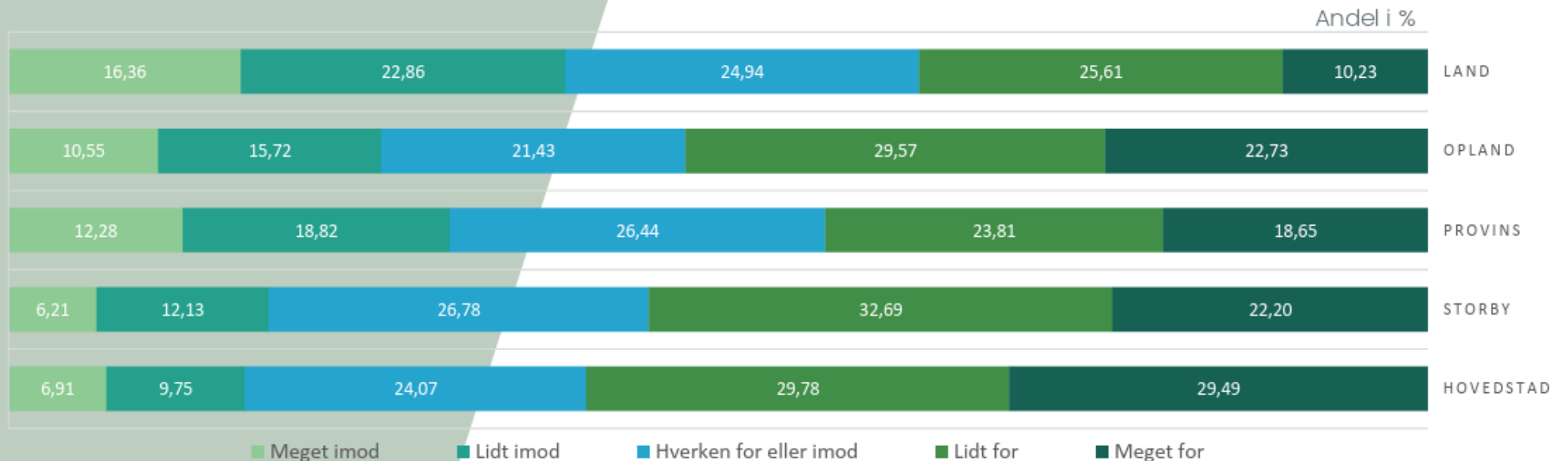

Opbakning til afgift på landbruget – land/by

Opbakning til afgift // Kommunegruppe

Clim
Act

N = 1550

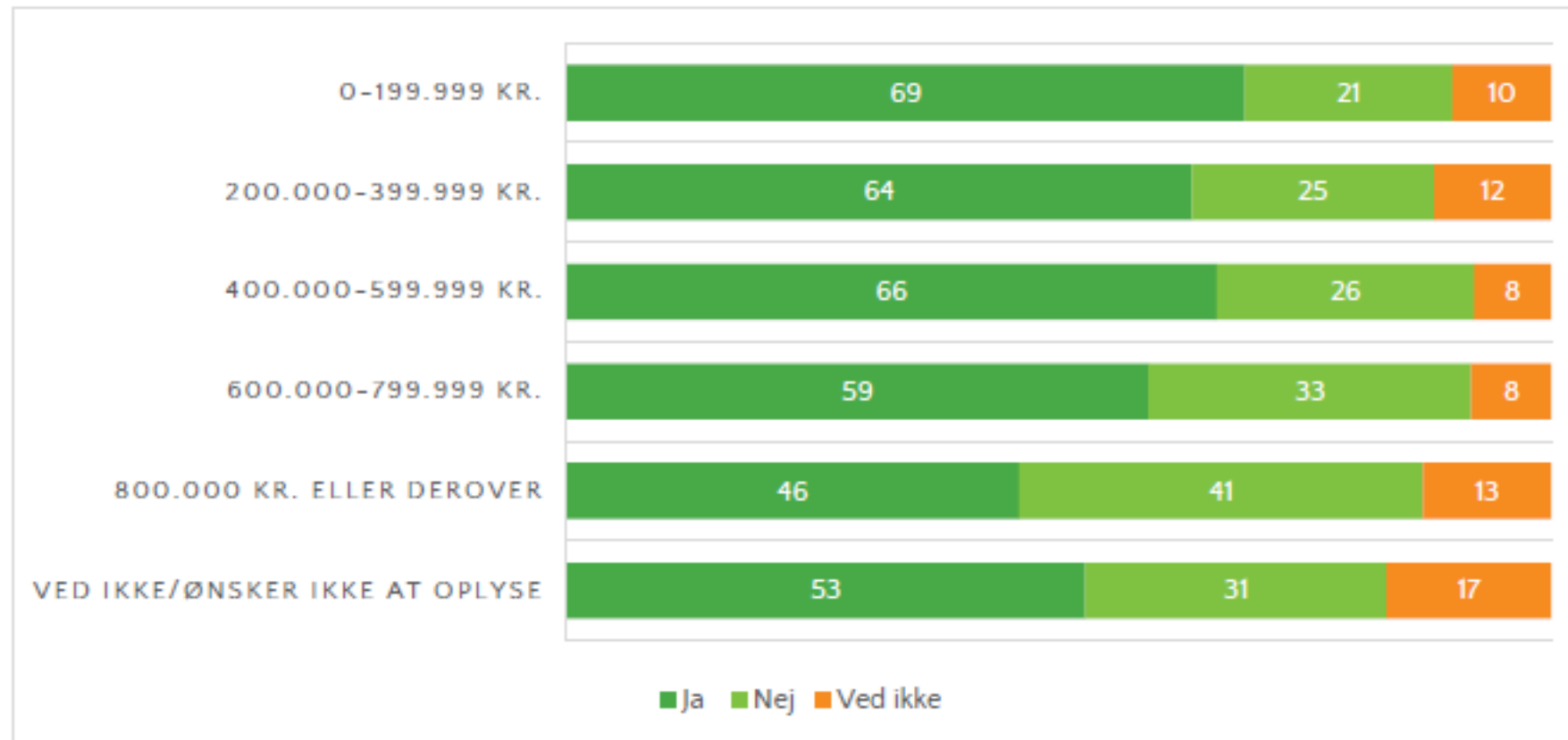

Klimaskepsis som social uretfærdighed

- *“Der er nærmest ingen grænser for, hvor meget man går op i klimaet i de fine saloner i København. Men det er bare ikke i København, at solcellerne generer, og så er det jo en nem holdning at have. Så når københavnernes tænder for strømmen til deres espressomaskiner, så er det altså folk i provinsen, der skal generes med udsynet til de solceller og vindmøller, der har produceret strømmen... Det er da ikke retfærdigt!”*
- Inger Støjberg på Danmarksdemokraternes Landsmøde, Oktober 2024

Også dem fra de fine saloner er mindre begejstret for visse former for klimapolitik

Spørgsmål: Mener du, at der bør indføres en klimaafgift på forbruget af følgende særligt klimabelastende varer: Flybilletter? Svar angivet i procent.

Individer med høje livsstilsudledninger ønsker ikke nødvendigvis forandring

- Individer med høje livsstilsudledninger undervurderer hvor høje deres udledninger er relativt
 - til andre med høje udledninger og
 - til befolkningen generelt
- Disse individer er ofte skeptiske overfor frivilligt at forandre livsstil, men også skeptiske overfor regulering der rammer deres livsstil
- Denne skepsis peger på et behov for en kommunikationsindsats for
 - at imødegå myter om 'normalitet' af livsstilsudledninger og
 - at forandre ideer om det gode liv (herunder også regulering af markedsføring, sociale medier, mm., så mindre materialistiske perspektiver får mere plads)

Opsummering so far...

- Frygten for gule veste er overdrevet – der er massiv folkelig opbakning til styrket klimahandling
- MEN...
- Der er tydelige forskelle i opbakningen til klimahandling, som afspejler reelle klasse-mæssige og geografiske forskelle (fx opbakningen til flyafgifter)
- Disse forskelle bunder i mere grundlæggende modsætninger mellem klasser og geografiske grupper, men forstærkes af, at klimapolitikken (i Danmark) hidtil har haft konsekvenser primært for lavindkomstgrupper og folk som bor udenfor byerne og af politiske grupperinger som udnytter dem til at skabe politisk kapital
- Tilsammen fører dette til stigende polarisering mellem klasser og mellem land og by

Stigende polarisering (mellem land og by)

- Et studie baseret på fem gentagne spørgeskemaundersøgelser blandt 18 europæiske lande siden 2010 viser en stigende kløft i tilliden til det politiske system mellem landområder og byer
- Et andet studie undersøgte faktorerne bag forskelle i opbakning til EU-skeptiske (populistiske) partier blandt 63.000 valgdistrikter i Europa og fandt, at relativ negativ økonomisk udvikling, lavere befolkningstæthed, lavere beskæftigelsesgrad og lavere uddannelsesniveau alle var korreleret med højere opbakning til EU-skeptiske partier

Dijkstra, Lewis, Hugo Poelman, and Andrés Rodríguez-Pose. 2020. "The Geography of EU Discontent." *Regional Studies* 54 (6): 737–53.

Mitsch, Frieder, Neil Lee, and Elizabeth Ralph Morrow. 2021. "Faith No More? The Divergence of Political Trust between Urban and Rural Europe." *Political Geography* 89 (August): 102426.

Grøn omstilling som den nyeste manifestation af negativ strukturudvikling

- Studier viser at mange udenfor de større byer tolker grøn omstilling (vind- og solfarme, mm.) som den nyeste manifestation af en årtier lang negativ strukturudvikling, med tab af arbejdspladser, faldende offentligt serviceniveau og affolkning.
- De argumenterer for, at hvis den grønne omstilling skal lykkes, så skal den tydeligt være med til at vende denne negative strukturudvikling.

Polarisering, men ingen løsninger...

- Populistiske partier i Europa deler en skepsis overfor den politiske elite, men de venstreorienterede ønsker generelt set mere klimahandling for at beskytte (internationale) sårbare grupper, mens de højreorienterede generelt set ønsker mindre klimahandling for at beskytte (nationale) lavindkomstgrupper og national kultur og tilhørsforhold.
- Begge fløje taler til grupper som føler sig økonomisk marginaliserede i en national kontekst, men ingen af dem formår at tilbyde klimapolitiske løsninger som ændrer på den situation. De venstrepopulistiske partier taler ind i den globale ulighed som et argument for at accelerere klimapolitik, mens de højreorienterede partier taler ind i den nationale ulighed som et argument for at bremse klimapolitik.

Løsningerne ligger lige for

Der er god evidens for, at grundig involvering og et tydeligt fokus på social retfærdighed øger opbakningen til klimapolitik

CO₂ skat med tilbageførsel af provenue

- Det er et velkendt og velafprøvet resultat, at opbakningen til en CO₂ skat øges hvis tilbageførslen af provenuet målrettes lavindkomstgrupper relativt til en ligelig tilbageførsel til alle i samfundet

Abou-Chadi, Tarik, Jannik Jansen, Magnus Kollberg, and Nils Redeker. 2024. *Debunking the Backlash - Uncovering European Voters' Climate Preferences*. Policy Brief. Herdie School - Jacques Delors Centre.

Mohammadzadeh Valencia, Farah, Cornelia Mohren, Anjali Ramakrishnan, Marlene Merchert, Jan C. Minx, and Jan Christoph Steckel. 2024. "Public Support for Carbon Pricing Policies and Revenue Recycling Options: A Systematic Review and Meta-Analysis of the Survey Literature." *Npj Climate Action* 3 (1): 74.

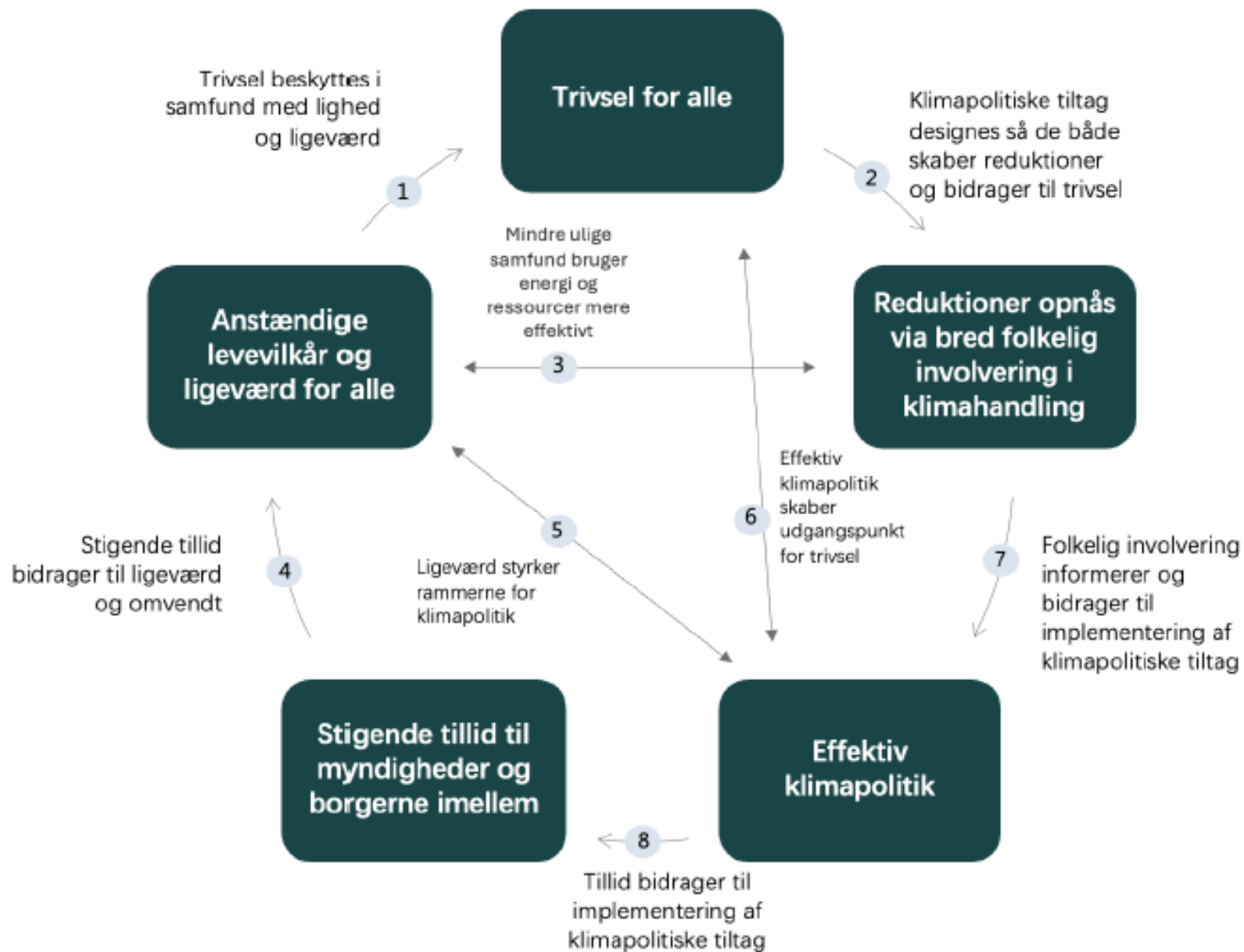
Anbefalinger fra et dansk borgerting

- " [Vi ønsker] At afgifter er så høje, at de sikrer, at vi får omlagt forbruget. Overforbrug skal være dyrere, jo mere man har af det – f.eks. skal det være dyrere at købe den anden oversøiske flyrejse, eller at eje to biler pr. familie."
- "Vi bor på mange kvadratmeter i Danmark, og det fylder meget i den samlede arealanvendelse. Vi skal bruge færre kvadratmeter pr. person i vores boliger. Vi har behov for mere fleksible boformer, grønnere boliger, mere renovering og færre nybyggerier."
- "[Vi anbefaler] At det offentlige prioriterer investeringer i ny infrastruktur på baggrund af bæredygtighedshensyn. Dvs. fokus på mere togtransport og cykling, [], frem for udbygning af motorveje og lufthavne." Og "[...] forsøgsordninger med fri kollektiv transport, for at flytte bilister til kollektiv transport."

Indtryk fra 12 Europæiske borgerting

- Alle havde hensyn til social retfærdighed og sårbare grupper som centrale temaer
- For halvdelen kan dette (delvist) tilskrives, at borgersamlingerne blev eksplicit bedt om at forholde sig til fairness og ulighed

Konklusion

1. Frygten for gule veste fylder meget i debatten om grøn omstilling med tanke på hvor massiv den folkelige opbakning er jf. spørgeskemaundersøgelser og resultater fra borgerting mm.
2. Der er tegn på polarisering af klimaspørgsmålet mellem klasser og geografiske grupper
3. Polariseringsen har rod i reelle forskelle i livsmuligheder, og også i hvem som primært påvirkes negativt af de klimapolitiske prioriteringer
4. Mulighederne for at imødegå polariseringen og øge den i forvejen massive opbakning til en styrket klimaindsats er mange, hvis klimapolitikken indtænker involvering og hensyn til social (og geografisk) ulighed

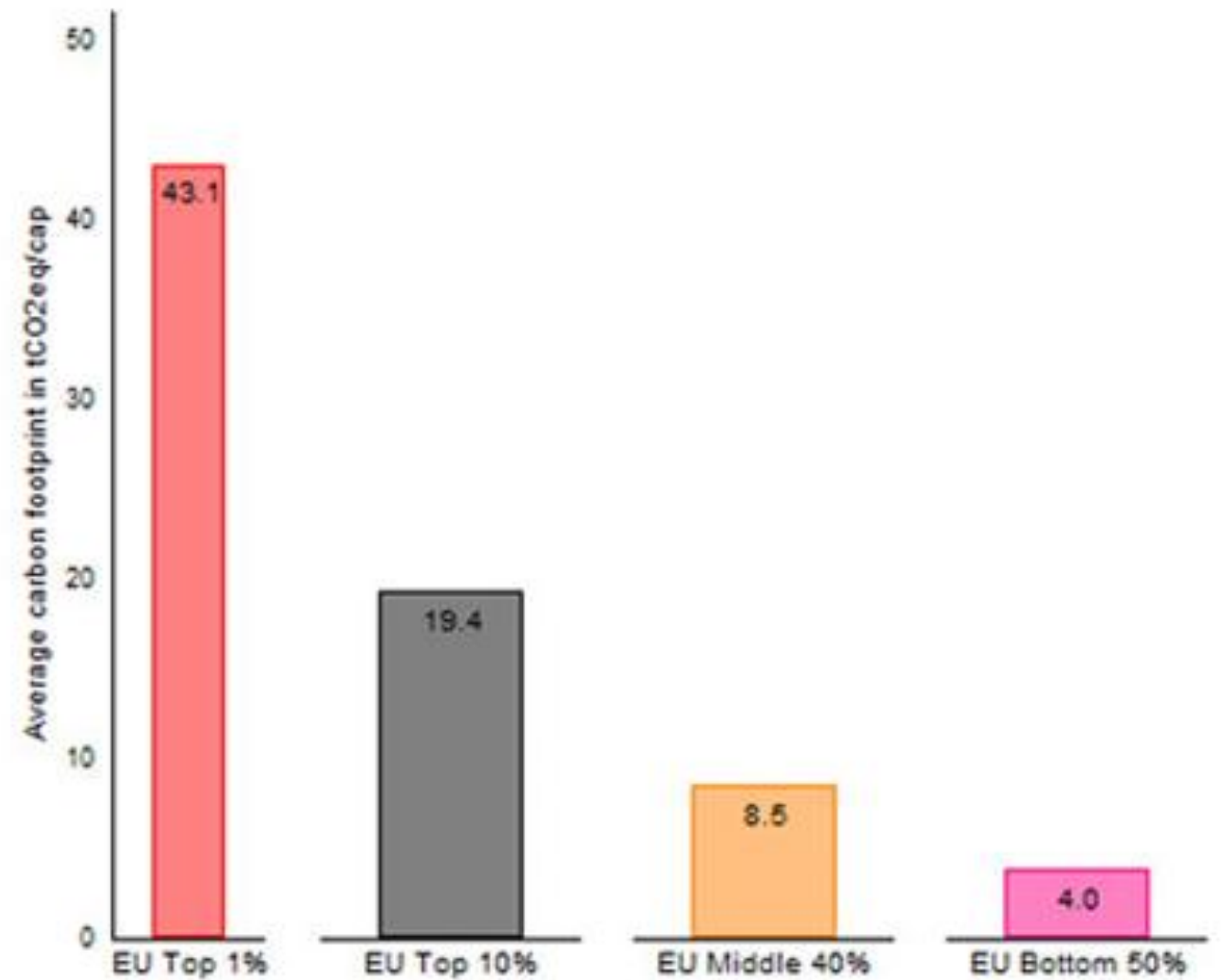
SPØRGSMÅL?

PAUSE

Ivanova, D., & Wood, R. (2020). The unequal distribution of household carbon footprints in Europe and its link to sustainability. *Global Sustainability*. <https://doi.org/10.1017/sus.2020.12>

(a)

EU individuals (adjusted by household size)

Workshop og diskussion

Workshop

Diskutér Danmarksdemokraternes oplæg til en mere rimelig model for udrulning af vedvarende energi

TID TIL EN RETFÆRDIG GRØN OMSTILLING

Den grønne omstilling buldrer hastigt ud over danskerne i disse år. Men i jagten på en hurtig grøn omstilling og ambitioner på det grønne område, der slet ikke flugter med virkelighedens behov, har regeringen og de fleste af Folketingets partier mistet den sunde fornuft. De har blikket stift rettet mod måltal og klimaregnskaber, mens virkeligheden for mange danskere er gledet dem af syne.

Regeringens ambition er, at vi skal producere grøn strøm svarende til mere end 11 millioner husstande, og fremtrædende forskere på området siger meget klart, at vi med sikkerhed ikke får brug for al den solcellestøm, der arbejdes på at etablere. Alligevel fortsætter regeringen med at skabe rammerne for, at uendelige mængder VE opstilles i landdistrikterne, alt imens ambitionerne for at få mere grøn energi op i byerne er ikke-eksisterende.

Det mærkes især uden for storbyerne. Her bliver mennesker fanget i deres egne hjem² omringet af endeløse solcelleanlæg, der brøder sig som mørke pletter i landskabet. God landbrugsjord bliver taget ud af drift, og den udsigt, der engang var marker og himmel, er nu stål og jern. Kort sagt: Kornmarker bliver til jernmarker.

Dette gør de omkringliggende boliger usælgelige og adølger de allerede pressede små lokalsamfund. Når store solcelleanlæg placeres midt i lokalsamfund uden hensyn, risikerer vi at udhule det, der holder Danmark sammen. Vidtrækkende centralisering, øgede afgifter, halter infrastruktur og mangel på basale velfærdsydelser har allerede skabt en skævvridning mellem land og by. Nu truer den grønne omstilling med at gøre skævvridningen endnu voldsommere.

Danmark uden for de store byer tilbyder så uendeligt mange muligheder. Det rummer fællesskab, foreningsliv og frisk luft. Men hvis fremtidsprognosen er, at der kommer til at mangle arbejdspladser, daginstitutioner, læger, skoler og lokale indkøbsmuligheder, så bliver chancen for befolkningsvækst mindre. Og chancen bliver endnu mindre, hvis den grønne omstilling giver udsigt til et usælgeligt hus med udsigt til solceller, så langt øjet rækker.

Danmarksdemokraterne vil gøre op med, at vores lokalsamfund i landdistrikterne betaler prisen, mens storbyerne trives på god samvittighed og grøn energi produceret langt fra deres bopæl.

Vi tror på en grønnere fremtid – men ikke uden sund fornuft. Vi vil lave grøn politik, der tager hensyn til både mennesker og naturen. Hvor energien bliver produceret tæller på, hvor den bruges. Og hvor nye løsninger styrker lokal sammenhængskraft – ikke river landet fra hinanden.

Workshop

Diskutér Danmarksdemokraternes oplæg til en mere rimelig model for udrulning af vedvarende energi

- Læs teksten på side 2 i oplægget
- Diskutér hvad I er enige/uenige i
- Kom med forslag til omformuleringer af oplæggets pointer, så de taler til de samme vælgergrupper, men har mere fokus på at mindske polariseringen på klimapolitikken
- Inddrag Danmarksdemokraternes konkrete forslag (fra side 3 og frem i oplægget) i det omfang det giver mening for jer

Hvordan imødegår vi polarisering på andre klimarelaterede dagsordener?

Indland

Hans og Lone kan ikke regne med erstatning, hvis en ny stormflod kommer

Danskerne er ikke bedre dækket mod stormflodsskader i dag, end de var for to år siden.

